

بررسی کتاب و کتابخانه‌ها در روزگار سامانیان

نالیف:

مریم رنجبر

سرشناسه: رنجبر، مریم، ۱۳۵۴ -

عنوان و نام پدیدآور: بررسی کتاب و کتابخانه‌ها در روزگار سامانیان / تالیف مریم رنجبر.

مشخصات نشر: بجنورد: در قلم، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۲۱۶ ص:؛ مصور: ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.

شابک: ۲۰۰۰۰ ریال ۹-۶۶-۸۲۲۵-۶۰۰-۹۷۸:

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۰۵-۲۱۶.

موضوع: کتابخانه‌ها -- ایران -- تاریخ -- سامانیان. ۲۷۹ - ۳۸۹ ق.

موضوع: Libraries -- Iran -- History -- Samanids, ۹۹۹ - ۸۹۲

موضوع: کتاب -- ایران -- تاریخ -- سامانیان. ۲۷۹ - ۳۸۹ ق.

موضوع: Books -- Iran -- History -- Samanids, ۹۹۹ - ۸۹۲

موضوع: ایران -- تاریخ -- سامانیان. ۲۷۹ - ۳۸۹ ق.

موضوع: Iran -- History -- Samanids, ۹۹۹ - ۸۹۲

موضوع: ایران -- زندگی فرهنگی -- قرن ۳-۴ ق.

موضوع: Iran -- Intellectual life -- ۱۰th cent. - ۱۱th cent.

رده بندی دکنگه: ۵۰۵.۵۰۵ ۱۳۹۷ ۹۷۸/الف

رده بندی دیویی: ۷۰۵/۰۵۵

شماره کتابشناسی: ۱۵۵۱/۹

بررسی کتاب - کتابخانه‌ها در روزگار سامانیان

تالیف: مریم رنجبر

صفحه آرایی و جلد: انتشارات در قلم (حمید رضا زاده)

ناشر: انتشارات در قلم

شابک: ۹-۶۶-۸۲۲۵-۶۰۰-۹۷۸

نوبت چاپ: اول

تاریخ چاپ: ۱۳۹۷

تیراژ: ۱۰۰۰

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

بجنورد- خیابان ۱۷ شهریور جنوبی- کوچه شهید عزیز مصر (سعدی)- نبش بن بست دوم

Qalampub.ir

تلفن تماس: ۰۹۳۵۳۴۶۳۹۱۴

Dor.Ghalam.Pub@gmail.com

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار
۱۱	بررسی و معرفی برخی منابع مهم
۱۱	۱- تاریخ عمومی
۲۱	۲- تواریخ محال
۱۲	تواریخ دودمانی
۱۳	منابع جغرافیایی
۱۴	متون ادبی
	بخش اول: روزگار و قلمروی سامانیان
۱۹	فصل اول: عصر حاکمیت سامانیان
۱۹	ظهور سامانیان و تثبیت خاندان سامانی
۲۱	تبارنامه سامانیان
۲۵	اقتدار سامانیان
۲۵	اسماعیل بن احمد (۲۹۵-۵۲۷۹ ه. ق)
۲۸	ابونصر احمد بن اسماعیل (۳۰۱-۵۲۹۵ ه. ق)
۲۹	نصر بن احمد (۳۰۱-۵۳۳۱ ه. ق)
۳۴	افول و فروپاشی
۳۴	نوح بن نصر (۳۴۳-۵۳۳۱ ه. ق)
۳۴	ابوالقوارس عبدالملک بن نوح
۳۶	ابوصالح منصور بن نوح
۳	ابوالقاسم نوح بن منصور (۳۶۶-۵۲۸۷ ه. ق)
۴۴	ابوالحارث منصور بن نوح
۴۷	فصل دوم: جغرافیای تاریخی ماوراءالنهر
۴۷	وجه تسمیه
۵۰	تقسیمات ماوراءالنهر

۵۱	نواحی واقع در حاشیه رود جیحون
۵۳	وَحَّان
۵۳	بَدخشان
۵۴	خُتَل (خُتلان یا خُتلان)
۵۴	قَوادیان (قبادیان)
۵۵	خِغانیان (صغانیان)
۵۷	ایالت خوارزم
۵۸	کابل
۵۹	ایالت شغد
۶۰	الف - بمرفق
۶۱	ب - ولایت کشانی (سانیه)
۶۱	ج - بخارا
۶۲	د - توابع بخارا
۶۳	هـ - ایالات واقع در حاشیه رود سیحون
۶۶	و - ایالت قَرغانه
۶۷	ز - ایالت چاچ (شاش)
۶۸	ح - ولایت ایلاق
۷۱	سامانیان و نظام خلافت عباسی

بخش دوم: پیشینه و ادبیت

۸۵	فصل اول: تعلیم و تربیت
۸۵	۱- تعلیم و تربیت در ایران باستان
۸۵	۲- تعلیمات مذهبی
۸۶	۳- تعلیم و تربیت ویژه طبقات خاص
۸۸	۴- کتاب در باستان
۹۱	۵- بابلیان
۹۳	۶- کتابخانه سلطان آشور، آشور بانیپال
۹۳	۷- اهمیت کتاب در نزد ایرانیان
۹۹	فصل دوم
۹۹	کتاب و نهادهای آموزشی و تعلیمی
۱۰۰	۱- نقش سامانیان در احیاء زبان فارسی و تألیفات آن عصر

۱۰۳	۲- آموزش و نهادهای آموزشی
۱۰۴	۳- آداب تعلیم و تربیت
۱۰۵	۴- مربیان و مؤدیان
۱۰۶	۵- برنامه آموزش
۱۰۶	۶- نهادهای آموزشی
۱۰۶	الف- مساجد
۱۰۷	ب- مدارس
۱۰۹	فصل سوم: مراکز تعلیمی
۱۰۹	۱. یخارا
۱۰۹	الف- مدرسه الحقیقہ ثقیه
۱۱۰	ب- مدرسه فارحان
۱۱۰	۲. نیشابور
۱۱۰	الف- مدرسه قطان نیشابوری
۱۱۱	ب- مدرسه بیہقی
۱۱۱	ج- خانه علما
۱۱۲	د- دکان
۱۱۳	ه- خان
۱۱۳	بیت الحکمه
۱۱۶	دارالعلم ها
۱۲۱	فصل چهارم: کتاب و کتابت در عصر سامانیان
۱۲۲	۱- سیره سامانیان در بزرگداشت دانشمندان
۱۲۶	۲- یخارا سرزمین علما
۱۲۷	۳- دانشمندان بلخ
۱۲۸	۴- دانشمندان خوارزم
۱۲۹	۵- بزرگان علما و عرفا سرخس
۱۳۰	۶- علما و دانشمندان سمرقند
۱۳۱	۷- علما و دانشمندان فرغانه و مرو
۱۳۱	۸- دانشمندان و بزرگان نساء و هرات
۱۳۳	۹- جایگاه استادان و دانشمندان
۱۳۵	فصل پنجم: معارف و علوم در قرن چهارم

۱۳۵	نهضت ترجمه در ایران قبل از اسلام
۱۳۸	شکستگی نهضت ترجمه در جهان اسلام
۱۴۵	علوم نقلی در زمان سامانیان
۱۴۵	علم قرائت
۱۴۶	علم حدیث
۱۴۷	دانش فقه
۱۴۸	فقه حنفی
۱۴۸	فقه شافعی
۱۴۹	فقه مالکی
۱۴۹	علم خلاف متاهله
۱۵۰	علم کلام
۱۵۲	معتزله
۱۵۳	نجاریه

بخش سوم: کتابخانه‌ها در عصر آل سامان

۱۵۷	فصل اول: سیر کتابت در ایران
۱۵۷	پیش از اسلام
۱۵۹	تاریخ نگاری دوره اسلامی
۱۶۲	کتابسوزی اعراب
۱۶۵	کتاب شویی در اسلام
۱۶۹	وقف کتاب
۱۷۱	فصل دوم: کتابخانه‌های برجسته‌ی روزگار سامانیان
۱۷۱	۱- پیدایی کتابخانه‌های اسلامی
۱۷۴	۲- کتابخانه‌های بزرگ اسلامی
۱۷۵	۳- انواع کتابخانه‌ها
۱۹۹	نتیجه‌گیری
۲۰۱	ضمائم
۲۰۵	منابع و مآخذ

پیشگفتار

کتاب حاضر بر آن است تا بررسی کتاب و کتابخانه‌ها را در روزگار سامانیان بررسی نماید.

قرن سوم و چهارم هجری قمری در تاریخ ایران و ماوراءالنهر به سبب تحولات و پیشرفت‌های علمی، ادبی، هنری، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی از بهترین دوره‌های تاریخی ایران و ماوراءالنهر محسوب می‌شود که مقارن با اوج گیری و پیشرفت معارف در روزگار سامانیان است. از این لحاظ می‌توان این قرن را روزگار سامانیان نامید.

در این کتاب تلاش گردیده تا دولت سامانیان را که از طاهریان و صفاریان، سومین و آخرین دولت مقتدر ایرانی الاصل دوره‌ی اسلامی است که در مدتی کوتاهی توانسته‌اند شهرهای بسیاری را تحت قلمرو خود درآوردند، سامانیان درایت و سیاست خویش در بسط آداب و رسوم ایرانی به ویژه زبان و ادب فارسی را در کنار آیین اسلام نگه داشتند. بخارا، مرکز دولت سامانی، در این عهد مهد علم و فرهنگ بود و علما و فضلاء بسیاری را در خود پرورش داد و کتابخانه‌هایی داشت که تاریخ پس از آن عهد به یاد ندارد.

سامانیان که به استناد کتب تاریخی و تذکره‌ها به فضل و کمال آراسته بودند.

عنایت بیش از حدی به زبان و فرهنگ ملی خویش داشتند و در طول دوره حکومت خود چنان تأثیر عمیقی در زبان و فرهنگ برجای گذاشتند که آثار آن هنوز باقی است. بسیاری از علما، شعرا و نویسندگان از ماورالنهر و خراسان برخاستند و کتاب‌های فراوانی در زمینه‌های مختلف: علمی، فلسفی، ادبی، تاریخی، دینی و ... خلق کردند که نه تنها مورد استفاده مردم در آن زمان گردید، بلکه تا به امروز مورد استفاده و محل مراجعه نویسندگان و دانشمندان می‌باشد.

روش تحقیق در انجام این پژوهش از نوع روش تحقیق تاریخی و مبتنی بر تحلیل استنادی ذهنی است که با تکیه بر این روش رویدادها و حقایق گذشته از طریق جمع آوری اطلاعات، ارزشیابی و با بررسی صحت و سقم اطلاعات به صورت منظم، مرتب ارائه می‌گردد. سپس با استفاده از ویژگی‌های رویدادها به تجزیه و تحلیل پرداخته می‌شود تا در نهایت نتایج پژوهش قابل دفاعی در ارتباط با سؤالات اصلی پژوهش ارائه می‌گردد. در این پژوهش سعی شده تا به مطالب جدیدی نسبت به دیگر تحقیقات دست پیدا کنیم. همچون آموزش و نهادهای آموزشی علوم، علما و دانشمندان در دوره سامانیان و کتاب و کتابخانه‌های این دوره نقد و بررسی شده است.